

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 6.

V Ljubljani 1. junija 1881.

Leto XI.

Prvi glas.

Mati prvi glas je bil,
Ki se 'z ust mi je glasil;
Sama tej besedi zlati
Naučila me je mati.

Mati! mati! rékel sem,
V krilo njego tékel sem;
Tamkaj čutil sem veselje,
Tam so bile moje želje.

Če pretila je napást,
Mater sem poklical v slast;
Mati me je zaslanjala:
Svojo kri bi zá-me dala.

Zamižalo mi okó,
Sén je zibal me sladkó;
Mati v sanjah pristopila,
In v igráh z menó je bila.

Zvátí hočem njé imé,
Dokler bodem vrh zemljé;
Kadar v jami záčnem spátí,
Klicati prestanem: mati!

Devoján.

— * —

Rudeče jagode.

Ubožna sva bila jaz in moja mati. Stanovala sva v bornej, lesenej kôči. Slamnata streha nad nama je naju čuvala dežjá in snegá. Skozi mala, napokana okenca je prisvítal zjutraj beli dan in priséval zvečera blede mesec. Vrtec pred kôčo je nama dajal najpotrébniše zelenjave. A še to borno bivališče ni bilo najino, nego bila je svojina kmeta, naseliv-

šega se kacih tisoč korakov od naju gori na rébru. Zato so mati hodili delat k Reberniku in takó so si služili pár mérnikov koruze in koš koruna (krompirja) za trdo zimo, ko je prenehalo delo na polji. Jaz sem pasel gospodarju desetorico topih ovac, gonil in vračal jih po strminah med leščevjem in samolesovino.

Takó sva živela nekaj časa, ubožno res, a živela sva.

Potem pa so mi jeli mati boléhati. Pohrecávali in pokašljevali so nekaj dni pri pletvi na njivi; a ker so le omagovali in omagovali, legli so v postelj, iz katere niso nikoli več vstali. Nikogar niso imeli, da bi jim malo postregel; zaradi tega sem moral jaz ostajati domá, da sem prinesel vode, prerahljal jim postelj in oskrbel, kar je bilo najnega. Jedí so jim prinašali od Rebernika; to se zná, da je bila jed navadna, primerna le za zdravega človeka. A tudi marali niso mati kaj jesti in navadno se jedí še dotaknili niso.

Oni dnevi so mi bili dnevi tuge. Gorko in nepretrogoma sem želel, da mi ozdravijo mati in da se povrnem k ovcam na pašo. Ali Bog je sklenil drugače. Pešali so od dné do dné bolj in sušili se. Da bi mi umrli, to mi vendar nikoli ni prišlo na misel, kajti bil sem otrok, še zeló mlad; da bi me mati zapustili, ki so živeli z mano užé od kar sem pomnil, kaj tacega mi v resnici ni prišlo na mar in povedal mi tega tudi ni nihče, ker sem bil z materjo sam in tudi mati niso nikdar izpregovorili besedice o smrti.

Bilo je popóludne. Otožen sem slonel pri okenci in zrl skozi šipo na polje, kjer je vse živelo in gíbalo se, kjer je solnce sijalo prijazno in veselo. Pokličejo me mati k postelji in mi s tihim glasom velé, naj grem v gosposki dvorec prosit malo krepke juhe, češ, da jim gre takó na mar. Vzel sem iz sklednika lončeno sklédico in bosopét sem korakal proti gosposkemu stanu. Kaj krasen je bil gosposki dom, od tal pa do vrha! Velika okna je imel, taka, kakeršne so bile pri nas duri, in za oknom so se videle dragocéne preproge. Odprl sem na lahno vrata in stopal po stopnicah navzgor s skledico v roci. A potem nisem vedel, kam se dejati, kam se obrniti. Začuti me kuharica, pride k meni in me vpraša, česa želim. Poprosil sem jo sramežljivo, naj mi podari malo juhe za bolno mater. A ona mi odgovorí, da sama tega ne sme storiti na svojo roko, da ide povprašat gospó. Tega še ni treba bilo. Slučajno pride gospá iz svoje sobe, lepo oblečena gospá. Nu, zagledavši me, preméri me z očmi osorno in potem zagovori nekaj, zabesedi v ptujem, neumevnem mi tedaj jeziku. A iz glasú njenega govora, iz neprijaznega bléska v njenih očeh sem takój spoznal, da jej nisem po všči. Odkazala mi je, s prsti pomignivši, pot po stopnicah dolí in otišél sem s prazno sklédico, otišél iz bogatega poslopja s strahom in trepetom.

Tam pred gosposkim stanom sem se ustavil, kjer je mej temnimi vrbami in rumenimi bekami žuborel potok. Dišave okusnih jedil mi je pripihal veter skozi na pol odprto okno. In zrl sem nekaj trenutkov v bistro vodo in mislil . . . in naposled sem sklenil, da se ne vrnem praznih rok k bolnej materi. Dejal sem klobuk pod pazduho in tekel érez poljane proti strminam. Težke so mi bile nogé, a hotel sem kmalu opraviti in prinesiti materi ruderčih jagod. Iz brezovega lubja sem napravil koharčka in jel vanja nabirati. Stikal sem pod grmovjem in mej skalnami, pripogibal visoko travo in obiral jagode. In tam na skali, krog katere je rudélo največ jagod, ležal

je gad, zvit v svitek, in leno se je odvijal, začuvši me. Meni pa je groze zatolklo srcé, skočil sem na stran in ozrl se pri tej priči na ravnino, prostirajočo se pod mano, kjer se je lahno zibalo rumeno žitovje, kjer je po belej cesti drdrala svitleča se kočija in v njej se vozila bogata gospá iz graščine. Ko sem napolnil koharčka z jagodami, utrgal sem dolge, osuhle bilke in nanzával na nje rudeče jagode. Nato sem se spustil nizdolu in radostilo se mi je srcé, češ, kako veseli bodo mati rudečih jagod, mati, katero sem silno ljubil, strastno ljubil.

Dolgo časa sem moral nabirati; kajti užé se je mračilo, ko sem dospel do kôče in zvon je pri bližnjem cerkvi zvonil „Ave Marijo“ in njegov mili glas se je tožno razlival v večernem zraku, otožno se je glasil mojemu sreč. Stopim v sobo z jagodami v roci. Temno je bilo po vseh kotovih; hitim k materinej postelji in tiho jej pošépuem na uho: „Mati, jagod sem vam prinesel. Ali bodete jedli jagode, mati?“ Tako sem šeptal in pritisnil poljub na materino čelo, gorak poljub na mrzlo čelo

A odgovora nisem dobil, niti najmanjše besedice ni bilo slišati iz ust premile mi matere. In strašna slutnja se me je polastila; kaka, takrat še sam nisem vedel. Samo to sem čutil, kako mi je kri od vseh strani grozovito pritisnila na srcé. Čutil sem solzé, ki so mi zarosle v očesu in z drhtajočim glasom sem klical mater in jih budil in jih prizival . . . Ali zamán! niso se oglasili; za vselej so premolknili ravno takrat, ko sem jim nabiral sladkih jagod. In obupno sem jih objel z rokama okolu vratú in stokal in jokal. Prišel sem ob zavést.

Ko se zjutraj prebudim, otarem si oči in ozrem se okolo sebe. Lepe sanje sem sanjal, sanje srečne; zdaj sem ugledal mater ležečo na deski sredi zakajene kôče in ogrneno z belo platenino. Pri mrličevem vzglavji je brlela svetilnica in čudovito obsévala prebledeli obraz umrle mi matere. In iz postelje sem planil in objemal mater in prelival solzé, grenke solzé.

Poleg mrliča pa je čumela sključena ženica in me je tolažila. A kdo in kaj bi me moglo tolažiti zdaj?

Zvonilo je v zvoniku in pokopali so mater. Na krsto (trugo), kamor so jih zabíli, vsipala se je prst in kamenje, in gorjé je sulo na moje pobito, otožno srcé. Mislil sem takrat in potem še nekaj dní, da bo konec mojemu mlademu življenju, in družega si nisem želel, nego to, da mi upihne Bog luč življenja in me zedini z materjo, z mojo sladko materjo.

Brez radosti in brez veselja sem taval okrog. Peli so ptiči, zelenela je trava in cvetele so cvetice in sredi narave — neveste so se igrali otroci in me vabili méd-se. Ali jaz nisem maral niti ptičjega petja niti otročjih iger; vse je bilo za mene mrtvo in jaz sem bil mrtev za vse. Blížala se je noč ónega dne, ko so mi zagrebli mater. Domóv v kočó mi ni bilo mogoče, kajti duri so bile zaklenjene. Na stezi, vodečej od kočó proti gradiču, srečal sem grajskega dečka, ki se je igral. Imel je vozičke in konjičke in te je prepeljaval po poti sem ter tjà. Ko je videl, da mu grem nasproti, priteknel je k meni in mi razkazoval vozove in konjičke in druge dragocéne igrače, kakršnih dotlé nisem še vidil nikdar in nikjer, nikar li imel. Ali jaz se nisem zanimal za njegove igrače; to je očutil in jezno se je zaletel vá-me in me prekopicnil v zeleno travo. In kar nič se mu nisem postavil v bran . . .

Ko sem vstal in odhajal, vpil je za menoj: „Kaj boš ti, borò, ti kaj tacega nimaš in tudi imel ne boš. A meni je prinesel brat, vrnivši se iz daljnega mesta, tam od nekòd...“ Takò je govoril in zaničljivo in porogljivo se mi krohotal. A jaz sem žalosten legel ob vodi pod grm in sem skozi prste gledal na solnee, zahajajoče tam na zatoku. Sreča, tako sem si mislil takrat, zašla je tudi meni.

Znočilo se je in rezák mráz je zavladal okolo mene. Kar zéblo me je. Pobral sem se s tal in sam ne vedoč ne kaj ne kakò, bližal sem se gradu in tam sem šel po stopnicah gori in sem obstal pred vratmi dvorane, v kateri se je godlo in plesalo. Lahno so se zibale krasne melodije, pojemale in ojačavale se. In zažvenketali so kozarci in napijalo se je sinu, povrativšemu se iz tujine. A jaz sem slonel ob vratih in poslušal godbo, poslušal žvenketanje in pokrtil sem si lice in sem jokal, britko jokal.

Od sih mal mi je preteklo mnogo mnogo dni po strugi mojega življenja. A reči moram, da je vedno prostiral nad mano angelj krilatec svoja krila in dobrotljivi Bog me je čuval povsod in vedno. S pomočjo velikodušnih dobrotnikov sem prišel do tega, kar sem zdaj.

Vrnil sem se pozneje domòv. Naša nekdanja kòča je še stala, lesena in slabovežna, kakor nekdanj; a gradič se je precej izpremenil. Izgubil je gosposko lice in pokmétil se je. Od kmeta gredočega mimo mené sem zvedel, da je iz rok nekdanjih lastelinov, ki so se poizgubili in pomrli, prešel imovitemu mlinarju v svojino. In pri tej priči sem se ozrl na mlinsko kolò vrteče se in ropotajoče, in glej! to, kar je bilo pred kratkim še spodaj, zaobrnilo se je navzgor. Na vrteče se kolò sem gledal in mislil

A tisti dan sem bil na materinem grobu, tam sem molil in jej rekel postaviti primeren spomenfk.“

To mi je pripovedoval mož v visokej cesarskej službi, ko sva se vozila po širnem Dunavu na urnem parobrodu, pravil mi je prav priprosto, zamislivši se v nekdanje čase. Ko je končal, zablestéla mu je solza v očesu in podal mi je rokò. Nato sva se podala počivat. Dolgo nisem mogel zaspati; v mislih sem imel možá, revnega nekdanj, bogatega zdaj. In še potem sem se mnogokrat spomnil možá in blesteče solzé v njegovem očesu. Nisem si tudi mogel kaj, da bi ne povedal te povestice vam, mili otroci, vzlasti, ker vem, da blagi mož užé biva ondu, kjer ni jokú ni solzá, s kratka: ondu, kjer je prava sreča domá.

Jos. Gradčian.

Domovina.

Moja domovina je v najlepšem kraji cele dežele. Na prijaznem hribcu stoji zala vas mej lepimi travniki in rodovitim poljem. Nad vasjó kipi v nebò visoka gora s čistimi studenci in potoki; pod vasjó je bogato polje z najlepšimi njivami. Za vasjó je gozd in tu pasó po zelenih tratah veseli pastirji vaško živinico. Pred vasjó teče potok s prečisto vodó. Pòtje v vas so široki in čedni in vélika cesta drží ob gori v mesto. Moj dom stoji na najvišjem hribcu v dolini. Hiša je prijazno poslopje; pred hišo je zelena lipa, lep dvor in na dvoru studenec; zadej za hišo je velik vrt z ovočnim drevjem in cveticami. Pri hiši je skedenj in pod skednjem so hlevi za živino.